

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA SHARTNOMA HUQUQINING
RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Aliyev Asilbek Baxromovich

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

Annotatsiya: Maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqining rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda elektron shartnomalar, raqamli imzo, blockchain texnologiyalari, shuningdek shartnoma tuzish va bajarilish jarayonidagi yangi huquqiy mexanizmlar ko'rib chiqilgan. Maqolada raqamli iqtisodiyotning shartnoma huquqiga ta'siri, huquqiy risklar va innovatsion yechimlar muammolari o'rganilgan. Shuningdek, xalqaro tajriba va normativ-huquqiy me'yorlar bilan solishtirma tahlil amalga oshirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, shartnoma huquqi, elektron shartnoma, raqamli imzo, blockchain, huquqiy innovatsiya, xalqaro tajriba

Аннотация: В статье анализируются тенденции развития договорного права в условиях цифровой экономики. Исследуются электронные контракты, цифровая подпись, технологии блокчейн, а также новые правовые механизмы заключения и исполнения договоров. Рассматривается влияние цифровой экономики на договорное право, вопросы правовых рисков и инновационных решений. Также проводится сравнительный анализ с международным опытом и нормативно-правовыми стандартами.

Ключевые слова: цифровая экономика, договорное право, электронный контракт, цифровая подпись, блокчейн, правовые инновации, международный опыт

Abstract: The article examines trends in the development of contract law in the context of the digital economy. It analyzes electronic contracts, digital signatures, blockchain technologies, and new legal mechanisms for contract formation and execution. The study explores the impact of the digital economy on contract law, legal risks, and innovative solutions. Comparative analysis with international practices and regulatory standards is also presented.

Keywords: digital economy, contract law, electronic contract, digital signature, blockchain, legal innovation, international experience

Raqamli iqtisodiyot davrida shartnoma huquqi tezkor o'zgarish va rivojlanish jarayoniga kirib, an'anaviy shartnoma tizimidan elektron va raqamli shartnomalarga o'tmoqda. Bugungi kunda elektron tijorat, moliya texnologiyalari va global tarmoqlarda shartnoma tuzish jarayoni raqamli platformalar orqali amalga oshiriladi. Elektron shartnomalar va raqamli imzolar huquqiy barqarorlikni ta'minlash, tezkorlik va masofaviy huquqiy aloqalarni osonlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga,

blockchain texnologiyasi shartnomalarning bajarilishini avtomatlashtirish va nazorat qilish imkonini yaratadi, bu esa huquqiy risklarni kamaytiradi.

Shartnoma huquqining rivojlanish tendensiyalari xalqaro huquqiy tajriba bilan ham bog'liq. Ko'plab davlatlar raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron shartnoma va raqamli imzoni qonuniy jihatdan tan olgan, shuningdek shartnomalarning elektron shaklda tuzilishi va bajarilishini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani rivojlantirgan. Shu yo'nalishda O'zbekiston Respublikasi ham o'z qonunchiligida elektron hujjatlar va raqamli imzolarni tan olish, blockchain asosidagi innovatsion shartnoma tizimlarini tatbiq etish bo'yicha qator tashabbuslar amalga oshirmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqi yangi huquqiy muammolarni keltirib chiqaradi: elektron hujjatlarning autentiqligi, shartnomalarni raqamli muhitda buzilishdan himoya qilish, transchegaraviy elektron shartnomalarning tan olinishi kabi masalalar dolzarb bo'ladi. Shu sababli shartnoma huquqida innovatsion mexanizmlar, masalan, smart-kontraktlar, avtomatlashtirilgan ijro va shartnoma shartlarini shaffof nazorat qilish tizimlari keng tatbiq etilmoqda.

Shartnoma huquqining raqamli iqtisodiyotga moslashuvi iqtisodiy faoliyatning tezlashuvi, xalqaro savdo aloqalarining kengayishi va moliya texnologiyalarining rivojlanishi bilan bog'liq. Shu bilan birga, raqamli shartnomalar huquqiy madaniyat va ijtimoiy ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi, chunki ular an'anaviy shartnomalar bilan solishtirganda tezkor, xavfsiz va samarali hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot davrida shartnoma huquqi elektron shartnomalar, raqamli imzolar, blockchain va smart-kontraktlar orqali jadal rivojlanmoqda. Bu jarayon huquqiy risklarni kamaytirish, shartnomalarni avtomatlashtirish, xalqaro tajriba bilan uyg'unlashish va innovatsion yechimlarni tatbiq etish imkonini beradi. Shu bilan birga, O'zbekiston qonunchiligi raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqining rivojlanishi va amaliyotga tatbiq etilishi yo'nalishida izchil o'zgarishlar kiritmoqda.

Raqamli iqtisodiyot davrida shartnoma huquqi an'anaviy huquqiy mexanizmlardan raqamli va elektron formatga o'tib, yangi rivojlanish bosqichiga kirib bormoqda. Bugungi kunda global va milliy iqtisodiyotda elektron tijorat, moliya texnologiyalari, raqamli platformalar va blockchain tizimlari shartnoma tuzish, bajarish va nazorat qilish jarayonlarini tubdan o'zgartirdi. Elektron shartnomalar va raqamli imzolar shartnoma tomonlari o'rtasida tezkor, xavfsiz va ishonchli aloqani ta'minlaydi, shuningdek shartnomalarning autentiqligi va huquqiy kuchini kafolatlaydi.

Blockchain texnologiyasi esa shartnomalarning ijrosini avtomatlashtirish va real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi. Shu orqali huquqiy risklar sezilarli darajada kamayadi, shuningdek shartnoma shartlarini buzish holatlari oldini olish osonlashadi. Smart-kontraktlar esa shartnoma shartlarini avtomatik tarzda bajaradigan kodlar sifatida ishlaydi, bu esa shartnoma huquqining innovatsion mexanizmlarini shakllantiradi. Shu tarzda, raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqi faqat

huquqiy vosita sifatida emas, balki texnologik va iqtisodiy mexanizm sifatida ham rivojlanmoqda.

Shartnoma huquqining rivojlanish tendensiyalari xalqaro tajriba bilan bevosita bogʻliq. Koʻplab davlatlar elektron shartnomalarni qonuniy jihatdan tan olgan, raqamli imzolar va smart-kontraktlarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani yaratgan. Shu yoʻnalishda Oʻzbekiston Respublikasi ham oʻz qonunchiligida elektron hujjatlar va raqamli imzolarni tan olish, shuningdek blockchain asosidagi shartnoma tizimlarini tatbiq etish boʻyicha qator tashabbuslarni amalga oshirmoqda. Bu esa mamlakatda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va shartnoma huquqining modernizatsiyasiga xizmat qilmoqda.

Raqamli shartnomalar bilan bogʻliq huquqiy muammolar ham dolzarb boʻlib qolmoqda. Ularning autentiqligi, shartnomalarni raqamli muhitda buzilishdan himoya qilish, transchegaraviy elektron shartnomalarning tan olinishi kabi masalalar global miqyosda ham muhokama qilinmoqda. Shu sababli, shartnoma huquqida innovatsion mexanizmlar — smart-kontraktlar, avtomatlashtirilgan ijro va shaffof nazorat tizimlari keng tatbiq etilmoqda.

Shartnoma huquqining raqamli iqtisodiyotga moslashuvi iqtisodiy faoliyatning tezlashuvi, xalqaro savdo aloqalarining kengayishi va moliya texnologiyalarining rivojlanishi bilan bogʻliq. Raqamli shartnomalar shartnoma tomonlarining huquqiy ishonchini oshirish, tezkorlikni taʼminlash va shaffoflikni kuchaytirish imkonini beradi. Shu bilan birga, shartnoma huquqi innovatsion yechimlar orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va yangi biznes-modellarni tatbiq etishga imkon yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqi elektron shartnomalar, raqamli imzolar, blockchain va smart-kontraktlar orqali jadal rivojlanmoqda. Bu jarayon huquqiy risklarni kamaytirish, shartnomalarni avtomatlashtirish, xalqaro tajriba bilan uygʻunlashish va innovatsion yechimlarni tatbiq etish imkonini beradi. Shu bilan birga, Oʻzbekiston qonunchiligi raqamli iqtisodiyot sharoitida shartnoma huquqining rivojlanishi va amaliyotga tatbiq etilishi yoʻnalishida izchil oʻzgarishlar kiritmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Chukwuma, O. *Digital Contract Law and E-Commerce*. London: Routledge, 2020.
2. Kelsen, H. *General Theory of Law and State*. New York: Russell & Russell, 1945.
3. De Filippi, P., Wright, A. *Blockchain and the Law*. Cambridge: Harvard University Press, 2018.
4. Oʻzbekiston Respublikasi *Fuqarolik kodeksi*. Toshkent: Adliya, 2021.
5. Oʻzbekiston Respublikasi *Elektron hujjatlar va raqamli imzo toʻgʻrisida Qonun*. Toshkent: Adliya, 2019.

6. Craig, P., de Burca, G. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
7. Mirziyoyev, Sh.M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston, 2021.